

Bilaga 1: SkriftligHandledning/Maria Wolrath-Söderberg	2
Bilaga 2: Beslut Högskoleverket anmälan mot Södertörns Högskola.	6
Bilaga 3, Betygsutlåtande (examinator Otto Fischer)	10
Bilaga 4, Yttrande (examinator Otto Fischer maj 2018)	13
Bilaga 5 Utdrag ur Vitanzas biografi på EG	15

Bilaga 1: SkriftligHandledning/Maria Wolrath-Söderberg

”Anders Morbergs D-uppsats 020510

Allmänna tankar:

Projektet – att analysera Egans läroplan ur ett retoriskt perspektiv

Både vad han säger – som doxologi (alt retorisk kunskapssyn)

Och hur han argumenterar - i förhållande till doxa

Motivering – hypotesen att det finns en stark likhet mellan Egans idéer och språkliga tillvägagångsätt med retoriska idéer och argumentationsprinciper. Särskilt liknar hans tankar Vicos.

Ditt syfte kan inte vara att bevisa att Egan haft en viss intention.

När det gäller alla citat – låt dem aldrig stå okommenterade. Vi ska veta när vi börjar läsningen av varje citat vart du vill komma, dessutom måste du göra något av citatet.

Arbeta med den röda tråden. Ha digressioner och personliga exempel och kommentarer i fotnoter.

Uppsatsynopsis

Programförklaring

Hösten 2005 mötte jag ett intressant nytt Kanadensiskt försök till läroplan presenterat i bokform:

”The Educated Mind, How Cognitive Tools Shape Our Understanding”. Av Kieran Egan. Det är en bok som har haft stort genomslag i svensk lärarutbildning. Den används på XXXXX lärarutbildningar i landet och sälj i XXXX ex i Sverige varje år. Egans retoriskt avancerade argumentation för en läroplan som enligt min tolkning är genuint retorisk till sin karaktär, gjorde mig rejält nyfiken.

Förutom stark igenkänning när det gäller min egen intellektuella utveckling så påminde boken om de tankar om lärande och klokhet som retorikern Vico torgförde redan i början av sjuttonhundratalet, i polemik med Descartes då nya vetenskapliga metod. Egan nämner Vico, men ger inte personen

Vico någon framträdande plats i texten. Egan drar knappast heller in den retoriska begreppsapparaten. Ändå uppvisar deras projekt påfallande likheter. Det gäller både metoden – dvs de språkliga val som präglar framställningen, och målet – att argumentera för en vad jag skulle kalla doxologisk läroplan, dvs en läroplan som fostrar unga att se och förhålla sig till hur språket präglar vårt tänkande och vår kultur. Detta inspirerade mig att undersöka vad Egan säger, och hur han argumenterar (och mellan dessa dimensioner finns ingen diskinkt gräns). För att få reflektionsdjup och nyanser använder jag Vico som jämförelsebakgrund. För att göra materialet rättvisa har jag valt att titta på det med en doxologisk blick. Det vill säga XXXXX

1 Fotnot om Doxologisk

Egan och hans viktigaste poänger

Presentation av Egan

Presentation av boken

Din sammanfattning och tolkning av Egans viktigaste tankar

Säg kort varför du ser hans syn på kunskap och lärande som doxologisk och kort vad det innebär.

Säg kort varför du ser hans framställning som doxisk och vad innebär att han gör.

Det retoriska begreppet doxa

Kortfattad presentation av doxabegreppet. Tag exempelvis hjälp av Mats Rosengrens doxologi eller Handbook of Rhetorical Terms, tror jag den heter. Eller The Rhetorical Tradition.

Beskriv föreställningen om doxas roll i retorisk teori.

Nämn de topos du kommer att ta upp senare mycket kort och sätt in dem i doxateorin som helhet.

Exempel på sådana topos är synen på kunskap (förhållandet till episteme), det perspektiviska, synen på språket, tanken om tillit, förhållandet till episteme, Dissoi logoi-tanken, lärande som förhandling osv. Avsluta med förhållandet mellan res och verba. Alltihop ska vara kort och stringent.

Avsluta detta kapitel med att påminna om att du tolkar Egans syn på kunskap och lärande som doxologisk, men att du också ser att han lever som han lär. Han använder sig själv, och på ett mycket påtagligt sätt, av doxa i sin argumentation – koppla till res och verba. Ge några **korta** exempel på detta.

Förbåda nästa kapitel genom att säga att begreppet doxa var centralt för Vico.

Vico och hans viktigaste poänger

Inled kapitlet med att säga att Egan hänvisar till retorikern Vico och att hans tankar på många sätt liknar Vicos idéer. Därför kommer du att använda Vico som resonansbotten i din analys.

Vem var Vico?

Vad var hans viktigaste tankar av relevans för denna uppsats? Ungefär lika lång presentation som av Egan.

Vad är det här egentligen för sorts uppsats

Hur ska läsaren läsa den?

Vad ska hon förvänta sig?

Redogör för din egen arbetsmetod och motivera dina val

Börja med att säga något om att det är en retorisk grundtanke att res och verba är ouplösligt förenade. Det är de i Egans text, i din analys och i din egen framställning.

Du har valt att inte ha ett fristående teorikapitel (utöver din korta presentation av doxabegreppet) utan att väva in teorin i din analys. Varje teoretiskt perspektiv på doxa som du presenterar, innehåller också en analys av Egans res och verba.

Säg också något om att du i din uppsats har valt ett reflekterande, utforskande och lite cirkulärt framställningssätt. De behandlar till exempel samma tema flera gånger men utifrån olika perspektiv, du växlar mellan att titta på Egans idéer och på hans formuleringsval, ibland ger det ena insikter i det andra och tvärt om. Du tar dig friheten att dra in andra tänkare, och särskilt Vico, då de kan belysa Egans text, och du tvekar inte att dra egna slutsatser och göra egna reflektioner. Du hoppas att du är tydlig med vad som är vad. Du hade kunna välja att göra en mer metodologiskt strikt, en mer avgränsad eller en betydligt mindre personligt engagerad uppsats. Det hade å andra sidan svarat dåligt mot din egen tolkning av Egans tankar. Det här mer hermeneutiska angreppssättet är på sätt och vis ett försök att arbeta Eganskt.

Säg något om att du (med mycket möda) sökt skapa en röd tråd i din text, men att din egen resa varit betydligt mer vindlande än vad som kan rymmas i en sådan. Och att dessa erfarenheter inte nödvändigtvis måste sakna allt intresse för andra resenärer. Du har därför tillåtit dig att ha med digressioner i fornoter. Det är egna reflektioner som haft betydelse för dina egna insikt, men som kanske inte kvalificerar sig som vetenskapliga.

Sammanfattning av uppsatsen

Här börjar själva undersökningen:

Doxologisk analys av Egans bok

Påminn om att din analys kommer att ske på två nivåer dvs både Egans idéer och hans språkliga val,

och att nivåerna ofta är intimt sammanflätade. Res och verba.

Säg emellertid ändå något om de allmänna intrycket av det språk, den argumentation som Egan valt innan du börjar din djupare analys. Ex något om rådstalet, att han anpassar sig till den rådande debatten, att han använder analogier, att han undviker termen retorik osv.

För varje topos du tar upp bör du göra tre saker:

1. Beskriv teorin
2. Visa med ett Eganexempel (så förstår vi teorin med hjälp av Egan)
3. Analysera Egan med hjälp av teorin (så förstår vi Egan med hjälp av teorin). Analysera hur teorin uttrycks i Egans idéer, men också i hans retoriska val.

När det gäller punkt 1, och 3 kan även andra tänkare komma in. I 1, för att ge ethos och förklaring till teorin. I 3 som jämförelsebakgrund, särskilt Vico.

Jag föreslår följande disposition av analysen:

(Se till att dina rubriker är formulerade som teser)

Kunskapen (och lärandet) är perspektivisk (doxisk)

Kunskapen (och lärandet) är beroende av språket

Vi kan bara förstå med hjälp av det vi redan förstår

Vi kan bara övertyga utifrån det gemensamma (Doxa- våra allmänsanningar)

Vi infostras i doxa

Doxa ger makt

Doxa begränsar oss

Vi behöver se doxa, och ta spjärn mot det, för att åstadkomma förändring

Doxa är utgör grunden för både enighet och oenighet (Doxa kan ge stöd både för och emot i en förhandling)

Doxa är abstrakt och föränderligt

Doxa och topos

Doxa och metarefleksion

Doxa och förhållandet till muntlighet och skriftlighet

Doxa i förhållande till den vetenskapliga traditionen

Doxa kräver ansvar

Doxa kräver tillit

Doxa och rädsla

Sammanfattning”

Bilaga 2: Beslut Högskoleverket anmälan mot Södertörns Högskola.

Anmälan

Anders Morberg har i en anmälan fört fram kritik mot Södertörns examination av hans magisteruppsats i retorik. Han anför bl.a. följande. Han känner sig orättvist bedömd och anser att en av grunderna till hur han behandlats ligger i att hans ideologi inte överensstämmer med institutionens. Det kan inte vara institutionens uppgift att avgöra det legitima eller angelägna med det syfte som motiverar hans magisteruppsats. Arbetet är bland mycket annat tänkt att kunna fungera ideologikritiskt, inte bara idag utan även i framtiden. Detta bör vara angeläget inom all vetenskap, men bör kunna betraktas som helt avgörande avseende kvaliteten och legitimiteten för en institution som undervisar i ämnet ideologikritik. Det kan inte heller vara upp till institutionen att bedöma vem som på grund av synen på den egna sexualiteten ska kunna bli godkänd eller inte. Han har av Xxx Xxx (hans senaste examinator) blivit erbjuden att skriva ett annat vetenskapligt arbete på magisternivå. Det betraktar han som anmärkningsvärt men samtidigt, med ett försök att hålla lite distans även till något personligen oerhört betydelsefullt, accepterar. Det ämne magisteruppsatsen är ett försök att skildra – skoldebatten – lämpar sig synnerligen väl för de vetenskapliga instrument retoriken erbjuder. Han har verkligen ansträngt sig för att åstadkomma någonting som både angriper och belyser ämnet på ett annorlunda sätt då skolan av idag, enligt många med honom, sedan länge har varit på väg in i en återvänds-gränd. Uppsatsen är ett försök att visa en möjlig väg ur denna återvändsgränd men han kan inte se det rimliga i att han av institutionen tvingas in i ramar som han, dels själv inte kan känna sig bekväm inom, dels själv ur ett demokratiskt perspektiv personligen betraktar som en annan form av, om inte återvändsgränd, så åtminstone starkt ideologiskt färgat idékomplex. Han tror på retorikens möjligheter i det pedagogiska arbetet men då måste retoriken tillåtas vara det som institutionen själv påstår i den egna undervisningen, en disciplin som inte erbjuder några färdiga svar men där förmågan att betrakta det som diskuteras ur olika perspektiv är det som driver kunskapsprocessen vidare. Uppsatsarbetet har varit en lång och mödosam process som pågått under cirka fem år där institutionen förmodligen aldrig kommer att bedöma hans arbete rättvist.

När han bad om ämne blev han rådd att försöka skriva någonting som kommenterade skoldebatten. Detta resulterade i ett arbete som visar hur Jan Björklund tillsammans med Dagens Nyheter har gått tillväga för att tillskansas sig tolkningsföreträdare i skoldebatten. Tonen i arbetet var bitvis ironisk och han fick kommentaren, av professor ”Y”, att arbetet var roligt men inte duger som uppsats på D-nivå vilket han håller med om. Han avslutade sitt arbete med att rekommendera en kanadensisk läroplan av Kieran Egan i bokform. Hans dåvarande handledare, ”P”, gav honom rådet att han skulle försöka skriva ett arbete som direkt kommenterade denna läroplan. Han blev även rådd att vad han borde inrikta sig på var att jämföra Kieran Egan med någon annan tänkare för att få Kieran Egans tankar att tona fram tydligare. Som framgår av e-post han mottog från ”Y” och ”Z” var de bägge mycket positivt inställda till uppsatsen, som på det här stadiet var skriven i

så kallad essäistisk form. I ett nästintill översvallande brev framgår det att han, om arbetet ska kunna fungera som forskningsförberedande kanske ändå borde överväga en annan disposition, och ett annat skrivsätt. Han uppfattade uppmaningen som att han borde försöka skriva ett arbete mer påminnande om det vetenskapligt abstrakta. Något han då inte hade några som helst tankar att invända emot. Det här ledde vidare till ett handledningstillfälle där han rekommenderades en för en ”normal” vetenskaplig uppsats något ovanlig disposition. En disposition som för ett arbete i retorik inte kan anses som helt ovanlig. I den första versionen beskrev han sin homosexualitet delvis som ett resultat av skolans undervisning. Något som skulle ha skett till följd av skolans starka matematiska inriktning som riskerar leda till rätt/fel-tänk. Han har ur sitt perspektiv fått relativt starka antydningar från institutionen angående det lämpliga i det faktum att han betraktar sig själv som homosexuell, hans sexualitet har även benämnts med epitetet böjelser, med ordets alla pejorativa egenskaper inräknade. Att han beskrev sin sexuella historia på detta ångerfulla sätt är något han idag delvis tillskriver sin vilja att göra sina lärare till lags. Han befann sig vid denna tid i en mycket stark beroendeställning.

Det han påstår ovan är något som kan utläsas ur det faktum att han när han började skriva på den nya versionen av arbetet, efter att först ha fått mycket tydliga anvisningar att arbeta med det vetenskapliga och tona ned det essäistiska. Men när han sedan träffade den dåvarande examinatoren, ”G”, fick han tydliga antydningar om att man från institutionen gärna ser att han skulle återgå till att vara ”personlig” i slutet av arbetet, det vill säga lägga in avsnittet angående ånger och skam över sitt tidigare leverne. Han har nu inte lyssnat till dessa uppmaningar, då detta inte kan sägas överensstämma med hans egen personliga övertygelse, men tycker ändå att han lyckas beskriva hur Kieran Egan använder homosexualiteten som begrepp för att argumentera på ett sätt som både känns okej för honom, samt har både vetenskapligt, retoriskt samt demokratiskt intresse. När han sedan lade fram uppsatsen för opposition blev den underkänd. Oppositionen i sig var en ganska otrevlig historia som inleddes med att examinatoren hade glömt att boka sal. Beskedet om underkännandet av magisteruppsatsen gavs sedan från dåvarande huvudläraren i retorik via e-post, där hon inte gav något besked själv utan lät examinatoren, ”V” från Stockholms universitet, ge underkännandet i en bifogad fil. Dessutom stod det i V:s kommentarer att ”eftersom ni inte tänker låta Anders Morberg lägga fram sitt arbete igen...” De här sista raderna var ganska jobbiga att läsa. Ändå jobbigare var det att inte kunna kontakta någon på institutionen då den hade stängt för semester i två månader efter att ha skickat iväg detta mail.

Efter kontakt med Eva-Carolina Säfvelin, som har hand om likabehandlingsfrågor på skolan fick han dock möjlighet att lägga fram arbetet på nytt, något som ledde vidare till ett gemensamt samtal mellan prefekten, studentombudet samt likabehandlingssamordnaren och honom själv. Han är inte alls så säker på att han vill få institutionens arbete, eller sin anmälan bedömd som ett diskriminerings-ärende, utan skulle gärna vilja få arbetet, samt den process under vilket arbetet växt fram, bedömd ur ett vetenskapligt och kunskapsretoriskt perspektiv. Det vill säga, utreda om arbetet är så pass undermåligt att det inte går att godkänna som magisteruppsats. Eller är det i själva verket så att arbetet inte passar in i de ideologiska ramar som institutionen satt upp för sig själv. Som framgår av bl.a. V:s kommentarer, och även av de kommentarer som avslutar arbetet, är de idéer som presenteras i arbetet ingalunda idéer som enbart han själv tycker bör ges möjlighet

att påverka och eventuellt även styra den överordnade organisationen och innehållet i skolarbetet. Han skulle vilja sammanfatta sin anmälan som att här står ord mot ord.

Södertörns högskolas yttrande

Högskoleverket har anmodat Södertörns högskola att yttra sig över Anders Morbergs anmälan. Södertörns högskola har anför bl.a. följande. Anders Morbergs uppsats är skriven inom ramen för retorikämnet magisterprogram. Han registrerade sig på fördjupningskursen (D-nivå) för studier på heltid hösten 2004. Under den period som Anders Morbergs uppsatsarbete pågått har han fått handledning från flera av institutionens lärare, till en början av lektor CCC därefter av professor Y och adjunkt X. De två senare var handledare under en längre period med täta mejlväxlingar, telefonsamtal och handledarmöten. Det ledde fram till att Anders Morberg hade en text som han lade fram för examination. Docent Eva Erson vid institutionen utsågs till examinator hösten 2009. Något betyg sattes inte av, eftersom hon betraktade examinationstillfället mer som handledning än examination. Hon gav därför Anders Morberg ett antal skriftliga och muntliga rekommendationer för hur uppsatsen skulle kunna förbättras. Då professor PPP gått i pension engagerade sig institutionens dåvarande prefekt B som träffade Anders Morberg och diskuterade uppsatsen. Det resulterade i att A, professor i retorik, läste uppsatsen, avrådde Anders Morberg från att lägga fram den, men ordnade med examination när Anders Morberg trots allt ville lägga fram den. Ett nytt examinationstillfälle bestämdes i juni 2010 och för att undvika en jävig situation anlätades en extern examinator, ”V” från Institutionen för nordiska språk vid Stockholms universitet.

Genom ”V”s examination fick Anders Morberg muntliga och skriftliga kommentarer med utgångspunkt från både högskoleförordningens målformuleringar för magisterexamen och från utbildningsplanen för magister-programmet i retorik vid Södertörns högskola. Uppsatsen blev underkänd. Anders Morberg lämnade sedan in en omarbetad version till institutionen. Denna gång examinerade professor ”M” skriftligt Anders Morbergs uppsats med motiveringar kopplade till institutionens betygsriterier för magisteruppsatser i retorik. I samråd med högskolans juridiska utredare i studenträtt och likabehandling, Eva-Carolina Säfvelin, och advokat Anders Stening överlämnades ”M” skriftliga betygsmotivering vid ett möte med Anders Morberg. Deltagande vid detta möte var, förutom Anders Morberg och, Eva-Carolina Säfvelin, ämnesansvarig i retorik FD Gunilla Almström Persson samt ett studentombud från studentkåren. Uppsatsen blev underkänd.

För oss som arbetar med handledning av akademiska uppsatser är det klart att våra studenters uppsatser är resultatet av en arbetsprocess. Handledning av uppsatser från B-nivå och uppåt innebär i regel att handledaren sätter igång processen, styr den och även omförhandlar uppsatsens mål under arbetets gång. En följd av detta kan bli att en handledares kommentar vid ett handledningstillfälle kan komma att modifieras vid nästa handledning som ett resultat av att arbetet har utvecklats åt ett oförutsett håll. Detta kan i vissa fall upplevas som frustrerande för skribenten, men är en helt naturlig konsekvens av att man undersöker något som inte tidigare är utforskat. Samtliga inblandade i Anders Morbergs uppsatsarbete menar att han har fått mycket handledartid. Alla handledare har klargjort att de uppskattat Anders Morbergs personliga reflektioner i uppsatsen, men han har aldrig förespeglats att denna hållit, eller håller, tillräcklig vetenskaplig kvalitet för att kunna accepteras på magisternivå. Brister som genomgående har

påpekats gäller grundläggande krav på uppsatsen såsom exempelvis uppsatsens struktur och innehållsliga stringens, urval av källor och sätt att referera till dessa samt citationsteknik. För att kraven på studentuppsatser i retorikämnet ska vara tydliga har vi numera betygskriterier för uppsatser på samtliga nivåer i ämnet.

Anders Morberg har yttrat sig över Södertörns högskolas skrivelse.

Högskoleverkets bedömning

Högskoleverkets uppgift är bl.a. att utöva tillsyn över universitet och högskolor. Syftet med tillsynen är att värna om enskilda individers rättigheter genom att kontrollera att universitet och högskolor följer de lagar och förordningar som gäller för verksamheten. Högskoleverket kan dock inte ändra eller överpröva en högskolas beslut. Högskoleverket uttalar sig inte heller i frågor som en annan instans har till uppgift att pröva.

Anders Morbergs anmälan kan uppfattas som att han anser att bedömningen av hans uppsats varit orättvis bl.a. på grund av hans sexuella läggning. Det är Diskrimineringsombudsmannen (DO) som är den tillsynsmyndighet som handlägger anmälningar om diskriminering på grund av kön, könstillhörighet, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder, sexuell läggning och/eller ålder. Om Anders Morberg anser sig ha blivit diskriminerad kan han vända sig till DO.

Betygsbeslut får inte överklagas (se 12 kap. 4 § högskoleförordningen (1993:100) jämförd med 2 § samma kapitel). Varken Högskoleverket eller någon annan instans kan därför uttala sig om de bedömningar av Anders Morbergs uppsats som handledarna och examinatorerna har gjort. Verket kan dock uttala sig om situationen att en handledares och en examinatorns bedömning av en uppsats skiljer sig åt i sådan grad att mycket omfattande ändringar av uppsatsen krävts (se Högskoleverkets beslut den 24 april 2007, reg. nr 31-4991-06). Högskoleverket anförde då bl.a. följande. När handledning och examination av en uppsats utförs av olika personer är det viktigt att handledarens och examinatorns syn på vilka krav som ska ställas inte skiljer sig åt för mycket. Det bör inte förekomma att examinatorn kräver mycket omfattande förändringar för att uppsatsen ska kunna godkännas, när handledaren har gett klartecken till att uppsatsen tas upp på uppsatsseminariet. I det aktuella fallet vidtog högskolan en rad åtgärder för att stödja studenten och Högskoleverket uttalade att åtgärderna framstod som adekvata och rimliga.

Högskoleverket finner inte att utredningen visar att det förekommit sådana skillnader i bedömningarna av handledarna och examinatorerna. Verket kan i övrigt inte uttala sig om uppsatsens kvalitet eller om den uppfyller fordringarna för en magisteruppsats.

Mot denna bakgrund vidtar Högskoleverket ingen åtgärd med anledning av Anders Morbergs anmälan och avslutar ärendet med dessa besked.

På Högskoleverkets vägnar

Christian Sjöstrand
Chefsjurist

Mattias Wande
Verksjurist

Otto Fischer

Blåga 3, Betygsutlåtande (examinator Otto Fischer)

Avdelningen för retorik
Litteraturvetenskapliga
institutionen

Box 632
SE-751 26 Uppsala

Besöksadres:
Engelska parken
Thunbergsvägen 3P

Uppsala 8 februari 2018

Telefon:

018-471 29 41

+46 18 471 29 41

0708-49 23 44

+46 18 49 23 44

Fax:

018-471 61 87

+46 18 471 61 87

Litteraturvetenskapliga institutionen, Uppsala universitet, har åt undertecknad uppdragit att fungera som examinator för Anders Morbergs masteruppsats. I denna egenskap har jag avge följande yttrande:

www.litvet.uu.se

Otto.Fischer@litvet.uu.se *A. Sammanfattning av uppsatsen.*

Morbergs uppsats avser med förf:s egna ord att undersöka ”den lakun inom retorisk tradition som består i det styvmoderliga intresse som ägnas figuren enthymeme inom retorisk didaktik”. Närmare bestämt vill förf. analysera retorisk didaktik och den handledning förf. erhållit vid arbetet med en tidigare magisteruppsats i retorik vid en annan högskola. Särskilt det ”enthymeme som var avsett att avsluta argumentationen [i den uppsats som då var aktuell] (och den endoxa hos publiken som figuren var avsedd att stödja sig i)”. Vidare anges att uppsatsen har ett genusperspektiv och att den avser att påvisa kopplingar mellan begreppen maskulinitet och nation.

Redogörelsen för de teoretiska och metodologiska utgångspunkterna är inte helt lätt att följa, men det framgår att Vitanza, Vico och Jameson bidragit med viktiga impulser.

Av syftesdiskussionen kan ett delvis annat syfte än det ovan anförda utläsas, nämligen att beskriva den ”rådande diskrepansen mellan den vikt enthymemer tillmäts vid svenska institutioner där retorikundervisning bedrivs, jämförd med den vikt Aristoteles, Isokrates och Vico tillmåter figuren”.

Härefter följer en utblick över uppsatsens disposition.

Den egentliga undersökningen tar sin utgångspunkt i begreppet topik och då särskilt den topik som utvecklas i samband med institutionaliserandet och upprätthållandet av en hegemonisk, heterosexuell maskulinitet. I detta teoretiska fält spelar vidare begrepp som makt och begär avgörande roller. Diskussionen utmynnar i en analys av ett antal sekvenser från den norska TV-serien *Skam*, där syftet är att ”visa den betydelse topiken heterosexuell/homosexuell har för forandet av skandinaviska maskuliniteter, utifrån principen att produktionen av hierarkier och strukturer bör undersökas som processer, snarare än som individuella orsaker”. Särskild tonvikt läggs här vid iscensättningar av ”homohysteri” – rädsla att uppfattas/framstå som homosexuell.

Diskussionen av *Skam* har uppenbara förtjänster i sin egen rätt. I uppsatsens överordnade disposition tjänar den dock främst som en ingång till en diskussion om den tidigare handledningssituation som pekats ut som uppsatsens egentliga analysobjekt, där just topiken heterosexuell/homosexuell enligt förf. spelat en avgörande roll.

I det följande avsnittet presenteras dels Egans, dels Vicos, tänkande och dess betydelse för förf:s vetenskapliga utveckling. Här spelar ”upptäckten” av entymemets betydelse för tänkandet en avgörande roll.

Härpå följer en diskussion av ett utkast till topisk diskussion som förf. erhållit av sin förutvarande handledare. I diskussionen presenteras de topiker handledaren föreslagit i tur och ordning och belyses med hjälp av citat från företrädsvi Egans bok (vilken alltså var föremålet för den ursprungliga magisteruppsatsen). Exakt vilken funktion dessa citat ska fylla förblir emellertid oklart. Här synes man som läsare snarast befinna sig i en excerptsamling från det ursprungliga projektet. Avslutningsvis presenteras den topik under vilken det enligt förf. var handledarens avsikt att han som uppsatsförfattare skulle uttrycka ånger över sin homosexualitet. Av det dittills anförda är det emellertid för läsaren mycket svårt att bilda sig en uppfattning om riktigheten i det påståendet.

Efter denna genomgång vidtar en diskussion om den process som utmynnade i en underkänd magisteruppsats. Det mail från den förutvarande handledaren som där citeras förefaller mig svårligen stödja det resonemang förf. önskar föra, om att handledaren inbjöd till en förhandling där ett ”byte” av sexuell identitet skulle kunna belönas med en doktorandtjänst.

Detta förmenta försök till påverkan diskuteras utförligt även i de följande avsnitten, då först med utgångspunkt i begreppet ”double bind”, särskilt som begreppet kommit att användas av Deleuze, och sedan i en diskussion med utgångspunkt i Vitanzas Nietzscheläsning och förståelsen av sofistiken i samtida retorikforskning. Härfter följer en relativt utförlig diskussion av skillnader mellan Vitanzas och Wolrath-Söderbergs ståndpunkter, där det särskilt framhävs hur olika positioner de kommer till utifrån besläktade teoretiska och historiska utgångspunkter.

I det avslutande avsnittet diskuteras Vitanzas föreställning om ett möjligt motgift till den retoriska traditionens ”inneboende totaliserande tendenser”.

Avslutningsvis presenteras ett antal slutsatser eller resultat,

B. Betygsutlåtande:

Kursens mål är enligt kursplanen att den studerande efter genomgången kurs förväntas:

- 1) Ha erhållit fördjupade kunskaper i retorikvetenskaplig teori och metod
- 2) Kunna överblicka och värdera relevant forskning inom ett specifikt ämnesområde
- 3) Med stor självständighet kunna tillämpa teoretiska perspektiv på ett avgränsat material och nå egna resultat
- 4) Kunna planera och genomföra ett vetenskapligt forskningsarbete inom en avgränsad tid.
- 5) Ytterligare ha utvecklat förmågan att i skrift uttrycka sig klart, korrekt och med vetenskaplig stringens.

För godkänt betyg måste samtliga mål vara uppfyllda.

Kommentar till vart och ett av kursmålen:

- 1) Författaren uppvisar en beläsenhet vad gäller i synnerhet viss amerikansk retorikforskning med bas i kontinentalfilosofisk tradition. I teoretiskt hänseende presenteras ett antal intressanta utgångspunkter, men däremot saknas en genomförd teoretisk reflexion som tillåter läsaren att bilda sig en uppfattning om uppsatsens teoriarkitektur. En hel del av den teori som anförs presenteras också i form av omfattande, inte sällan okommenterade, blockcitat, vilket gör det svårt att bedöma vilka slutsatser uppsatsförfattaren menar att vi i sammanhanget bör dra av dem. I me-

todiskt hänseende är uppsatsen synkretistisk. Goda, tematiskt/topiskt inriktade närläsningar (som exempelvis i samband med *Skam*) blandas med analysansatser som är mycket svåra att utvärdera metodiskt. Vad gäller detta kriterium kan uppsatsen dock med någon tvekan sägas ha nått upp till målet.

- 2) En egentlig genomgång av ett visst forskningsområde saknas, vilket till stor del hänger samman med att uppsatsens syfte i många stycken förblir oklart. Dock hade man exempelvis kunnat tänka sig en diskussion om forskningen kring entymembegreppet, men en sådan systematisk genomgång lyser med sin frånvaro. Vid något tillfälle hävdar författaren att det finns forskning på området "bakom betalvägg" som inte varit tillgänglig för honom, dock utan att ange titlar eller författare. På denna punkt når uppsatsen alltså inte upp till kriterierna för godkänt betyg.
- 3) Uppsatsens grundproblem i det här avseendet är frånvaron av ett tydligt definierat syfte (se referatet ovan). Ett sådant syfte kan visserligen efterhand rekonstrueras, men det är då också oklart vari det egentliga "materialet" består; här citeras mail, myndighetsskrivelser, handledningsmaterial och minnesbilder, men utan att man egentligen får klart för sig exakt vilken status de har i relation till författarens frågor, eller hur de kan tänkas belägga det han vill diskutera. Visserligen skulle man teoretiskt kunna tänka sig en undersökning av retorikundervisningens praktik baserad på etnografisk metod, men om en sådan är det inte fråga här. Allvarligare ändå är bristen på teoretisk stringens vad gäller centrala begrepp: bortsett från standarddefinitionen av entymem, saknas en egentlig diskussion av vad ett sådant innebär, och i de exempel från exempelvis Egan som anförs är det svårt att urskilja vari den entymemiska argumentationen egentligen skulle bestå. Detsamma gäller en rad för uppsatsen uppenbarligen intressanta begrepp som topik, förhandling, legitimitet, tradition m. fl. vilka samtliga uppträder i vad som förefaller vara teoretiskt viktiga roller, men lämnas huvudsakligen odiskuterade. En del av det som anges som resultat i uppsatsens avslutning kan knappast sägas ha uppnåtts genom analysen, åter annat (exempelvis kopplingen mellan Putin, Trump, patriarkala regimer och klimatpolitik) kan knappast ses som resultat i vetenskaplig mening, i så måtto som de knappast utvunnits som självständiga resultat genom ett vetenskapligt analysarbete. Framställningen är bitvis svår att följa vad gäller närvaron av en röd tråd. En hel del som sägs (ett exempel är kritiken mot Wolrath-Söderberg för oriktig förståelse av molekylärbiologiska elementa på s. 84 f.) är svårt att förstå som annat än digressioner. Sammanfattningsvis når uppsatsen i avseende på det här kriteriet inte upp till godkänt betyg.
- 4) Vad gäller tidsutdräkten finns ingenting att anmärka. Däremot ger uppsatsen generellt ett svåröverblickbart intryck, vilket gör att ett frågetecken måste sättas vad gäller planeringen av ett vetenskapligt arbete. Uppsatsen når i detta hänseende likväl med viss tvekan upp till kriteriet för godkänt betyg.
- 5) Framställningen är ofta levande och medryckande, men kan inte sägas svara mot kraven för en vetenskaplig framställning. De starka självbiografiska dragen i framställningen (exempelvis specifika och för resonemanget knappast relevanta tids- och rumsangivelser) stör framställningen i det här hänseendet. I detta avseende når uppsatsen inte upp till kriterierna för godkänt betyg.

Sammanfattningsvis har uppsatsen inte uppfyllt kriterierna för godkänt betyg och åsätts följaktligen betyget *underkänd*.

Bilaga 4, Yttrande (examinator Otto Fischer maj 2018)

Uppsala 14 maj 2018

Yttrande över Anders Morbergs masteruppsats Esoterisk retorisk didaktik som härskarteknik

Litteraturvetenskapliga institutionen, Uppsala universitet, har åt undertecknad uppdragit att fungera som examinator för Anders Morbergs masteruppsats. I denna egenskap har jag att avge följande yttrande:

Sammanfattning av uppsatsen.

Enligt författaren är uppsatsens syfte att undersöka ”den besynnerliga lakun som det styvmoderliga intresse som ägnades figuren enthymeme under den retoriska grundutbildningen på Södertörns Högskola [lämnade/skapade]”. Den lakun som den uteblivna eller bristfälliga diskussionen om entymemet skapade ämnar förf. angripa med ett ideologikritiskt perspektiv. Vad som står i centrum för uppsatsen är därmed frågan vad denna lakun vittnar om och om vi här bevittnar hur en språkpolitisk maktstruktur kommer till uttryck i svensk retorikutbildning. Denna förmenta ambition att gömma undan entymembegreppet kommer bl.a. till uttryck i valet av kurslitteratur. Arbetet motiveras bland annat med de nya krav som klimatförändringarna innebär, och vill vidare vara en studie som belyser hur identiteter byggs och bevaras.

Härefter presenteras ett antal teoretiska utgångspunkter, i synnerhet Vico, Deleuze och Vitanza, varpå följer en metoddiskussion. Rent metodiskt handlar det om att med utgångspunkt i egna erfarenheter av retorikundervisning locka fram de på samma gång ”självklara” som ”suddiga” konturerna av samtida retorisk didaktik och där ”lyssna till tystnaden”. Härpå vidtar en överblick över uppsatsens disposition.

Den egentliga analysdelen inleds med en diskussion av hur en ”homohysterisk diskurs” är instrumentell i formandet av en hegemonisk maskulinitet i en skandinavisk samtidskontext, illustrerat genom en när läsning av ett par scener ur den norska tv-serien *Skam*. Därefter följer en diskussion av ett antal entymem hos Egan, samt ett från samtida svensk politisk retorik. Därefter följer en diskussion av begreppet narrativ förstått genom Deleuze och tillämpat på ytterligare en scen ur *Skam*.

I det följande avsnittet riktas intresset mot svensk undervisning, och då i form av den handledning förf. erhöll vid författandet av en masteruppsats på en annan högskola. I denna handledning ställdes han enligt egen uppgift inför det outtalade men implicerade valet att avsvära sig och ångra sin homosexualitet och som belöning erbjudas en plats på forskarutbildningen. Som belägg åberopas en dispositions-skiss den dåvarande handledaren givit honom samt ett mail skickat från samma handledare. Vidare dis-

kuterar handledarens senare vetenskapliga produktion som återopas som ytterligare stöd i diskussionen.

I uppsatsen diskuteras också hur lakuner i kurslitteraturen i litteratursociologi och retorik vittnar om maktpositioner och ideologiska intressen. I sammanhanget belyses detta med hjälp av en diskussion av Allan Blooms *The Closing of the American Mind*, liksom av dennes lärare Leo Strauss. Exakt på vad sätt dessa, eller för den delen kurslitteraturen i litteratursociologi skulle vara relevant i en diskussion om den svenska retorikundervisningen förblir lite oklart.

Avslutningsvis diskuteras hur den nu använda kurslitteraturen på masternivån i retorik vid Uppsala universitet samt den tidigare behandlingen och bedömningen av förf.s uppsats vittnar om ett retorikämne där det ”pedagogiska imperativet” alltså dikterar ämnet och leder till ett exkluderande, eller rentav en ostracism, av alternativa perspektiv, teoretiska synvinklar och metoder.

Betygsutlåtande:

Jag har tidigare fungerat som examinator för en masteruppsats av samme författare. Eftersom föreliggande uppsats har en ny titel behandlar jag den dock som en ny uppsats. Dock är uppsatsens tema och intresseområde identiskt med den tidigare uppsatsen, även om omarbetningar har gjorts. Av detta skäl kommer jag i det följande att vid några tillfällen referera även till mitt omdöme av den tidigare uppsatsen.

Kursens mål är enligt kursplanen att den studerande efter genomgången kurs förväntas.

- 1) Ha erhållit fördjupade kunskaper i retorikvetenskaplig teori och metod
- 2) Kunna överblicka och värdera relevant forskning inom ett specifikt ämnesområde
- 3) Med stor självständighet kunna tillämpa teoretiska perspektiv på ett avgränsat material och nå egna resultat
- 4) Kunna planera och genomföra ett vetenskapligt forskningsarbete inom en avgränsad tid.
- 5) Ytterligare ha utvecklat förmågan att i skrift uttrycka sig klart, korrekt och med vetenskaplig stringens.

För godkänd betyg måste samtliga mål vara uppfyllda.

Kommentar till vart och ett av kursmålen:

- 1) Författaren uppvisar en avsevärd beläsenhet vad gäller i synnerhet viss amerikansk retorikforskning med bas i kontinentalfilosofisk tradition. I teoretiskt hänseende presenteras ett stort antal intressanta utgångspunkter, och i synnerhet Vicos och Deleuzes teorier diskuteras ingående. Liksom i den förra uppsatsen anförs alltså en del av den teori som diskuteras i omfattande, inte sällan okommenterade, blockcitat, vilket gör det svårt att veta vilka slutsatser läsaren bör dra av dem. I metodiskt hänseende är uppsatsen synkretistisk. Goda, tematiskt/topiskt inriktade närläsningar (som exempelvis i samband med *Skam*) blandas med analysansatser som är mycket svåra att utvärdera metodiskt. Vad gäller detta kriterium kan uppsatsen dock med någon tvekan sägas ha nått upp till målet.
- 2) En egentlig genomgång av ett visst forskningsområde saknas. Syftet med uppsatsen anges ju nu vara svensk retorikundervisning, men vad det finns för ev. forskning på det området får vi inte veta. Här har det gjorts en del studier, och inte minst hade det varit intressant att mer systematiskt diskutera hur ämnet framställs och legitimeras sig självt, för att sedan låta den bilden tjäna som bakgrund till undersökningen. Nu baseras bilden av ämnets traditioner huvudsakligen på författarens individuella erfarenheter, samt urvalet av kurslitteratur på ett par kurser. (Ett alternativt syfte, som kanske bättre hade passat uppsatsen så som den nu föreligger, hade kunnat omformuleras i riktning mot att presentera en ”deleuziansk” retoriktradition, med central företrädare som Vitanza och Haynes, och i sådana fall skulle bilden bli en annan.) På denna punkt når uppsatsen alltså inte upp till kriterierna för godkänt betyg.

- 3) Det grundläggande problemet med uppsatsen är att den avgörande erfarenhet som den tar sin utgångspunkt i (handledningen vid den tidigare högskolan) egentligen undandrar sig läsarens bedömning. Huruvida det faktiskt gått till på det sätt som förf. anger är mycket svårt att bedöma utifrån de belegg som anförs (dispositionsskissen, mailväxling, vissa formuleringar i den tidigare handledarens senare vetenskapliga produktion). Ett annat för mig akut problem är på vilket sätt denna händelse antas hänga samman med förtigandet (eller åtminstone den styvmoderliga behandlingen) av entymemet i retorikundervisningen. Antydningssvis hänger dessa båda fenomen intimt samman, men ingenstans blir det för mig tydligt vari sambandet skulle bestå. Författaren förefaller implicit argumentera för att det finns disciplinpolitiska skäl att förtiga eller underbetona entymemet, men det görs egentligen aldrig troligt på ett sätt som jag kan uppfatta. Centrala begrepp förblir odefinierade, och det är svårt att förstå vad exempelvis det ”pedagogiska imperativet” egentligen betyder, eller varför det skulle vara problematiskt att ett sådant ”imperativ” är förhärskande på en utbildning. En mycket stor del av argumentationen sker implicit, och man har som läsare avsevärda svårigheter att förstå hur vissa slutsatser uppnåtts. Sammanfattningsvis når uppsatsen i avseende på det här kriteriet inte upp till godkänt betyg.
- 4) Vad gäller tidsutdräkten finns ingenting att anmärka. Däremot ger uppsatsen generellt ett svåröverblickbart intryck, vilket gör att ett frågetecken måste sättas vad gäller planeringen av ett vetenskapligt arbete. Uppsatsen når i detta hänseende likväl upp till kriteriet för godkänt betyg.
- 5) Framställningen är ofta levande och medryckande, men kan inte sägas svara mot kraven för en vetenskaplig framställning. Dispositionen är svåröverblickbar och ganska ofta är resonemangen utomordentligt svåra att följa med i. I detta avseende når uppsatsen inte upp till kriterierna för godkänt betyg.

Författaren strävar i sin uppsats efter att hitta en alternativ form för att bedriva retorisk vetenskap, och de alternativa vägar (för såväl tänkande som examination) han i Deleuzes efterföljd pekar ut finner jag både sympatiska och tänkvärda. Det står också helt klart att många av dessa tankar är värda att pröva och att detta då med fördel kan ske i en annan form än den traditionella vetenskapliga uppsatsens. Men då det i det här fallet rör sig om en masteruppsats i retorik måste den prövas utifrån gällande kursplan.

Sammanfattningsvis har uppsatsen inte uppfyllt kriterierna för godkänt betyg och åsätts följaktligen betyget underkänd.

Otto Fischer

Bilaga 5 Utdrag ur Vitanzas biografi på EG

Internationally recognized as “the bad boy of American rhetoric”, Victor J. Vitanza brings together classical and modern rhetorical theory with contemporary French and Italian philosophy. In doing so, he brings into question the status of rhetoric as a discipline by opening an inquiry into its relation with composition and vice versa, how each is immanent to the other, and how this mutual rela-

tion opens the possibility for asking about the third interval, which is outside of both.

Through the deployment of various figures drawn from Giorgio Agamben, Jean-François Lyotard, Hélène Cixous, and several others, professor Vitanza attempts to find a space outside of the university where writing can (potentially) happen. In his essay *Abandoned to Writing: Notes Toward Several Provocations*, he makes the highly subversive claim that the university cannot teach one how to write: "Writing cannot be commanded in a teleological or means-directed way; it can only be listened to in the 'unsubstantial territory' of the third interval." This attending to a call from a 'somewhere' which is outside is found through different paths, such as Martin Heidegger's 'impotentiality' and Giorgio Agamben's reading of 'potentiality' and 'chora' in both Aristotle and Martin Heidegger.

In the essay *Two Gestures, While Waiting for a Third*, Vitanza approaches the third term(s) through an analytic of economy—political, libidinal, discursive—as capitalism that moves from a restricted to general economy. This shift is fomented by a collapse in the power of negation, which "allow[s] for the return of the excluded third + body" (Vitanza, *Two Gestures*). Following Jean-François Lyotard's characterization of Karl Marx (in *Libidinal Economy*) as hermaphroditic, at once "old man and young woman", the collapse of negation opens up unlimited potentialities for "an exuberance of sexes: [M, F, Hermaphrodites, Merms, Ferns, etc.]" (Vitanza, *Two Gestures*). Professor Vitanza finds in this proliferation of sexes, which go beyond the distinction of genus and species, singularities of pure potentiality in which a community can emerge outside of the demands of a transcendental State.

Victor J. Vitanza has authored the following books: *Chaste Rape*. *Chaste Rape* is as mentioned above Vitanza's dissertation for the European Graduate School which is a reassessment of thinking, reading, writing about sexual violence (2003). An updated and extended version of a book that began with the dissertation project is now available entitled, *Sexual Violence in Western Thought and Writing: Chaste Rape* (2011). This book has been highly anticipated due to the length and depth of work that he has put into it over the past decade. Vitanza has also authored *Writing for the World Wide Web, or W4* (1997), *Negation, Subjectivity*, and *The History of Rhetoric* (1996).